

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOSTE

LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOSTE

Cene vglasov po dogovoru. Rokopis je na vredno.

Naročnina: Zedinjene države (izven Chicago) \$5.00 na leto, \$25.00 za pol leta in \$12.50 za tri meseca; Chicago in Cicero \$6.50 na leto, \$32.50 za pol leta, \$1.65 za tri meseca, in za inozemstvo \$8.00.

Naslov za vse, kar ima stik z listom:

"PROSVETA"

2657-59 So. Lawndale Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slovens National Benefit Society.

Owned by the Slovens National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$5.00 per year; Chicago \$6.50, and foreign countries \$8.00 per year.

"MEMBER of THE FEDERATED PRESS"

Datum v oklepuju n. pr. (March 21, 1928) poleg vabega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem dnevnem potisku naročila. Ponovite jo pravdelavo, da se vam ne ustavi list.

UMETNO PRIKRIVANJE PROFITOV.

Pullman kompanija, ki izdeluje spalne vozove in ima na njih razne patente, da jih ne morejo izdelevari druge kompanije, pripada tudi med one kompanije, ki umetno prikrivajo dobičke, da veljajo v javnosti za siromašne kompanije, ki ne morejo boljše plačati svojih delavcev.

Berjamen Stolberg opisuje v reviji "The Nation" te profitarske manipulacije te družbe. Po njegovem mnenju skriva ta družba pod nedetajljanimi obratnimi troški \$66,000,000 dobička. To se skriva pod izredno visoki mi placami višjih uradnikov in precejšnjem del dobička pa gre za zvodenje delnice.

Pisatelj meni, ako bi se vse dividende, ki so bile izplačane na zvodeneli kapital, naložile na štiri od sto obresti, tako da bi obresti nosile obresti, tedaj bi bilo v tem skladu \$160,000,000.

Ta denar je bilo mogoče izplačati, ker so potniki plačali previsoke cene za spalne vozove in ker so bili delavci plačani mizerno. Ta sklad bi dal zdaj toliko ohresti, da bi se lahko izplačevalo sedanje dividende, vozni listki za spalne vozove bi pa bili lahko za deset odstotkov cenejji, akotudi bi se izplačana mezdza podvajala.

Poštrelček v spalnih vozovih se organizira in zahtevajo povišanje mezde. Kompanija seveda se izgovarja, da je siromašna in da ne more povišati izdatno mezdu. Mesto da bi mezdzo povišala za 50 odstotkov, kar bi bila prav lahko storila po Stolbergovi izjavi, je pa vrgla poštrelčkom majhno drobtinico, da jih potolaži. Povihala jim je mezdzo za osem odstotkov!

Tako je ravnala družba, kateri bi se prav nič ne poznalo, če bi poštrelčkom v spalnih vozovih povišala mezdzo za petdeset odstotkov.

PORCELANSKA IN LONCARSKA INDUSTRIJA.

V Ameriki so tri velike tovarne, v katerih izdelujejo lončarske in porcelanske proekte. Dve tovarni, ki sta zunaj Chicaga, sta organizirani, neorganizirana tovarna je pa v Chicagu. V tej tovarni strogo pazijo na to, da ne zaide med delavce bacil organizacije. Skoraj vsi delavci v čikaški tovarni delajo še po dvanaest ur na dan in po sedem dni v tednu. To pomeni, da so vsak dan in priklenjeni na tovarniško delo, da nimajo časa za čitanje in oddih. Zaposlenih je v tej tovarni okrog dve sto delavcev, ki prejemajo od 33 do 50 centov na uro.

Kompanija ima seveda vedno dosti naročil. Naročila so tako velika, da dostikrat ne more vstreči svojim odjemalcem. Kljub temu se pa kompanija trdovratno drži dvanaest urnega delavnika, dasiravno je dokazana red, da delavci pri 8-urnem delavniku producira ravno toliko kot pri 12-urnem, ker niso njih produktivne moći takoj izčrpane in njih zdravje tako izpodjeteno, kot pri dolgorajnem delavniku. Delavci, ki delajo po sedem in osmih let v tovarni, prejemajo po 45 centov mezdu na uro. Ena tretjina delavcev tvorijo zamorce, kakihih štirideset je pa Italijanov, ostali so pa Poljaki, Nemci in nekaj je tudi domaćinov.

Kadar delavec vpraša za delo in če je sprejet, se mora podvrci najstrožjemu izprševanju. Povedati mora, kje je delal nazadnje in zakaj je bil odslovljen. Ako njegovi odgovori le malo dlje, da je bil organiziran delavec, ne dobi dela. Delavcu gledajo tudi na roke, ako ima na njih velike žulje. Potapljači tudi delavceve mišice, da se prepričajo, ako je močan. Vprašajo ga tudi, če je kdaj bil član katere unije. Delavec, ki liče delo, mora biti zelo previden v svojih odgovorih, ako želi v tej tovarni delati.

Rokodelci so tudi slabo plačani. Tesarski predstavnici delo po deset ur dnevno, a plače dobi po \$27.50 na teden. Kurjač delo vsak dan dvanaest ur in ob nedeljah tudi, zasluži pa po 40 centov na uro ali \$39.50 na teden. Strojniki prejemajo po 40 centov na uro. Zidar je menda najboljši plačan in zasluži po 55 centov na uro. Delati pa mora po 12 in 12 ur na dan in po sedem dni v tednu.

Lončarski delavci so plačani po kosa.

In kaj je vzrok, da so take razmere v tovarni? Delavci niso organizirani. Da se ti delavci organizirajo, pa potrebujejo pomoči od organizacije porcelanskih in lončarskih delavcev.

SLIKE IZ HASELBURG

Elizabeth, N. J. — V slovenskih listih sem čital zgodovino države New Jersey in koliko ima katero večjih mest prebivalcev.

Mesto Elizabeth v New Jersey ima sedaj približno 112,000 prebivalcev in pred desetimi leti jih je bilo že približno 100,000 prebivalcev. Število, kot je bilo sedaj poročano v slovenskih listih.

Delavski razmere so bolj srednje, delo je večinoma v vseh industrijskih podjetjih, ampak plače ne odgovarjajo cenam današnjih življenjskih potreb. Plače neizučenega delavca so po 45 do 60 na uro. Bolje delo se sedaj še bolj težko dobije in tako ne svetujem oziroma ne vabim nikogar sem za delom meseca aprila. Ce bi pa kdo slučajno potopal tu skozi iz zapada na Newark, N. J., ali v New York, tedaj se pa lahko tudi tukaj gredeč ustavi in poskuši ardo; delo se prav lahko dobi pri novi poljski cerkvi v Elizabethu in pa Bog pa bo platiš.

Velikanski in moderni električno-napravljen železniški most od Central Railroad of New Jersey je gotov čez široki Newark Bay, ampak ni še v redu za promet na suhem v Elizabethport in Bayonne. Meseca julija bodo začeli graditi novi velikanski most za ljudsko rabo iz Elizabetha, N. J., na Staten Island, N. Y., in bo obenem tudi boljša zvezda z New Yorkom za peske in avtomobiliste, kot je sedaj, ko se spremo voziti s prevoznim parnikom. Most bo 135 čevljev nad vodo, tako da bo vsak parnik lahko vozil spodaj.

Nekaj je spisal nepotrebitno novo za Zarkomet meseca marca in jaz sem bil potem na sumu. Kdo je bil, ni moja stvar, ampak priporočal bi, da bi se zavada. Celo radikalni klub preživlja svoje prav težke čase.

Nad polovico njegovih poslanec kaže svojo absolutno nezadovoljnost z gospodarstvom v državi in čujejo se grožnje, zaradič sedaj prikrite, ali tisti, ki poznajo zakulisje, vedo, da je pozljaj res prav nevzdržen. V radičnem klubu so sklenili, da v imenu kluba ne bo noben radpos. govoril za proračun, če, to je stvar vlaže. Vsak poslanec naj govoril v svojem imenu...

Opozicija napada. Kako tudi ne? Saj je proračunska debata najbolj primerna prilika za odkrivanje gresnih afer, zlorab uradnikov in posledic vladnih mesečarjenj. Zadnje dneve so se čule prav nepriljubne trditve, ki pa so za resnične. N. pr. pravoslavni proti Kecmanovič iz Beane, resen, dosten, v poštenem mož, je v svojih govorih pribjal nelepa dejanja radikalnih srpskih načelnikov, ki jim je očital podkupljivost, zlorabe najrazličnejše vrste, zlasti v spolnem oziku s podrejenimi učiteljicami, pregnanjanju itd. Dejal je: če bi se to pod pokojno Avstrijo godilo, vstali-bi proti temu ves narod. No, v Avstriji bi tudi takega korupčnega uradnika takoj zaprli in spolili iz službe ... Ministru Trifunovič (za vere) in Maksimovič (policija) sta poskušala zagovarjati vladne eksponente, ali ni šlo in vedenje se je, da ne gre od arca. Policijski minister Maksimovič se je celo v svojem eksponatu že v naprej opravil, če: Bi šlo bolje, ali imamo slabe uradnike v vsem pogledu, celo v moralnem ...

Radikalcem je vse to zelo neprjetno. Občutijo, da so na obtožni klopi. Zato bi radi povrnili k senzacionalnega. Ko je vojvodinski poslanec napadel radikalne korupcioneze v Vojvodini in rekel, da je bila pod Ogrsko le boljša in poštenja uprava kot sedaj, ko jo vodijo radični eksponenti, je predsednik radikalnega kluba Živković nahajjal 20 radikalnih poslancev na hukajkal 20 radikalnih poslancev, naj dvignejo obtožbo proti pos. Živkoviču, če, da se je izrazil, da so Srbi v Vojvodini sedaj po zedinjenju na slabšem kot so bili prej. Dobil je proti delu določbam pravilnika basedo in hotel napraviti afero v prid radikalne polopoljne, ali — ni šlo. Tako je se izkazalo, da je vojvodinski pos. Živkovič drugače govoril in le pribil, da je sedaj uprava slabša kot pod Madžari. To je hudo, kajti nad madžarsko upravo pred vso je se skandalizirala celo Evropa.

Spoši pa je na celih črti žalostno. Ko je Radič iz svojega ministra z žandarmi vrzel radičnega poslance Dragovića in z njim demokrata Agatonovića, bi slovenec pričakoval, da se bodo vse poslanici brez razlike strank upravili in obsoledli takega ministra, no,

— avša je bilo tisto. Ko je Radič za poslance potem odredil spremembe ure od 7. do 9. junij, zoper vse tisto ... Pa afera Nikšić — Šavčić, sto je ugledni politik Šavčić opozoril na nekorektnosti radičnega ministra za gospodarstvo, je ta zoper politički žandarja, da vrže ven neugodnega kritika ... In Beograd se samo se smejlo. Mesto odločnega protesta zoper tako ponašanje, kvajemmu mastni dovtip ... Umetno je vse

to, če pomislimo, da Stjepan Radič nekaznovano lahko svojega kolega ministra sumišča, da je hazardni igralec, ki v eni noči stotišče zakvarta, ali pa da postavlja korupcine uradnike namesto in po programu itd. In Stjepan Radič je sošef sedanja vlade.

Znamenja so to, da se bliža konec tej vladi. Res je nekaj strnega, da more sploh vladati vlažna obotajati vlada, v kateri je minister socijalne politike mož, ki trdi, da naj se socijalno politično ministrstvo ukine, minister prosvetne pa človek, ki je gladko zatajil vse, kar je sedem let propagiral, in ki danes hvaleva, kar je prej edinstveno grajali, ali pa finančni minister igralec, kakor ga dolži njegov vplivni tovar.

Da je to mogoče, je precejšnja delavnica na proletariatu, ki je posebna komisija ugotovila, da je spomenik alpinistov na Kraju poškodoval straš. Odvetnik dr. Flego iz Gorice je izjavil, da bi bilo poškodovanje spomenika, ako bi bila storila to človeška ruka, velik, neodpustljiv zlonam. Kar se tiče obtoženja Šumrakov, Pardiha in Kovence, sta bila dva med njimi takrat še denka in se ne da reči, da sta se zavezala tega, kar sta delala. Gre za nekaj vzetje pa na najaz primenje starosti.

Vse druge obtožbe se nasestajo samo na domneve in sumnjenja in nobenih dokazov ni proti ostalim obtožencem.

Priziv gorilščega državnega pravdnika na podprt z vzdružnimi razlogi. Po dajnjem posvetovanju je predsednik prečital razsodbo, s katero se spremeni priziv državnega predstavnika glede obtoženja Ivana Ivančiča v Veneciju. Klerikalci je bila delavaka zmagata pri volitvah v Delavsko, zbornicu silno nepriznala. Ko so videili, da doma nič ne opravijo, so še dodeljni avtonomi v centralistični Belgrad ter pozavali, da ne, naj vzdruži razseljivo. Kar so pri najboljši vojni klerikalcev in vlaže le ni moglo dozakati, da so "socialkomunisti" tudi v resnici terorizinali vsebine in spoljnosti, s klerikalnima nameva takrat ni posredila, in mi smo mislili, da je bila topot vlaže izjemno vsej za spoznanje bolj objektivno kot naši klerikalci. Pa smo se motili. Vlaže je iz previdnosti nakoliko počaščala, sedaj pa ugodila i sebi i tistim, ki niso hoteli, da bi v Delavsko zbornicu vnesli.

Občini se je radi starosti, one-

moglosti in sede Jakob Velaspščiški na Selu. Star je bil že 68 let in 8 mesecov, v zaporu na plačilo globe 500 lir. Bajt na 7 mesecov in 15 dni zapo-

ter na globe 270 lir, potem so

zadovoljni delavci. In zato se bo to podjetje še brido mazdelovalo.

Občini se je radi starosti, one-

moglosti in sede Jakob Velaspščiški na Selu. Star je bil že 68 let in 8 mesecov, v zaporu na plačilo globe 500 lir. Bajt na 7 mesecov in 15 dni zapo-

ter na globe 270 lir, potem so

zadovoljni delavci. In zato se bo to podjetje še brido mazdelovalo.

Poštrelček v spalnih vozovih se organizira in zahtevajo povišanje mezde. Kompanija seveda se izgovarja, da je siromašna in da ne more povišati izdatno mezdu. Mesto da bi mezdzo povišala za 50 odstotkov, kar bi bila prav lahko storila po Stolbergovi izjavi, je pa vrgla poštrelčkom majhno drobtinico, da jih potolaži. Povihala jim je mezdzo za osem odstotkov!

Tako je ravnala družba, kateri bi se prav nič ne po-

zna, če bi poštrelčkom v spalnih vozovih povišala mezdzo za petdeset odstotkov.

Temperatura zemlje

V naših zanimljivih širinah se temperatura zemlje v globini približno 25 m skladu s srednjem letno temperaturo opazovala. Od te globine dalje naravnega temperature pri vseh 33 m na 1°. Stevilo 33 imenujemo geotermalno zemljepotlotno stopnjo. Ta stopnja nikakor ni tako stalna, kakor trdijo nekatere geološke učne knjige. Vobče so raziskavanja o zemeljski temperaturi že zelo nepopolna in zato je tembolj razveseljivo dejstvo, da je U. S. Geological Survey v Ameriki sestavil podatke, ki se tičejo notranjosti zemlje, in razen tega podvzel tudi nova raziskavanja.

Največ merjenj je bilo dozaj izvršenih v rudnikih in vrečih. Iz teh merjenj izhaja, da je geotermalna stopnja podzemne različičnosti v okoliščinam, te pa so odvisne od lokalnih razmer. Tako znaša n. pr. na dnu 1000 do 1600 m globokih bakrenih rudnikov, ki se nahajajo na gornjem Michiganem polotoku v bližini morskega jezera Lake Superior, temperatura 15.15 do 32.22°, dočim je srednja letna temperatura na površju zemlje v tistih krajih le 6.67°. Geotermalna stopnja je torej tam 68.8 do 76.8 m v srednjem in južnem Michiganu pa je le 22 do 49 metrov. V Južni Dakoti in v Nebraska, ki sta bogati na vrečih in gejzirih, pada stopnja na 11 do 15 metrov; v Idaho pa je 27.4 do 11 metrov; v Idahu kjer kaže zemeljska skorja še vulkanske lastnosti, pa celo na 11 do 5.5 metrov. Geotermalna stopnja je, kakor kažejo raziskovanja, tudi nižja v mlajših plasti zemeljske skorje kakor v starejših.

Največ merjenj je bilo dozaj izvršenih v rudnikih in vrečih. Iz teh merjenj izhaja, da je geotermalna stopnja podzemne različičnosti v okoliščinam, te pa so odvisne od lokalnih razmer. Tako znaša n. pr. na dnu 1000 do 1600 m globokih bakrenih rudnikov, ki se nahajajo na gornjem Michiganem polotoku v bližini morskega jezera Lake Superior, temperatura 15.15 do 32.22°, dočim je srednja letna temperatura na površju zemlje v tistih krajih le 6.67°. Geotermalna stopnja je torej tam 68.8 do 76.8 m v srednjem in južnem Michiganu pa je le 22 do 49 metrov. V Južni Dakoti in v Nebraska, ki sta bogati na vrečih in gejzirih, pada stopnja na 11 do 15 metrov; v Idaho pa je 27.4 do 11 metrov; v Idaho pa je 27.4 do 11 metrov; v Idaho pa je 27.4 do 11 metrov; v

Ameriška zgodovina v aprili

L.
2. aprila 1743. Rojstni dan Thomasa Jeffersona. Dostikrat se je reklo: Ako Jefferson ni bil prav, potem tudi Amerika ni prav. Ta prislovica le označuje, kak velik vpliv je imel Jefferson na življenje in mišljenje Združenih držav. On je bil tisti, ki je spisal Izjavo neodvisnosti, ki je stal na čelu gibanja za verako svobodo, ki je bil oče ljudske izobrazbe v Ameriki, in ki je sploh vodil svoje rojake v vecini velikih svobodomiselnih gibanj, ki tvorijo bistvo pravega amerikanizma.

Rodil se je v Albemarle County v Virginiji, kjer je bil njegov oče veleposeten. Pojavil se je prvi kot merodajen cintiček v javnem življenju tik pred revolucionjo, ko je bil leta 1744 član virginijanske konvencije, ki je imela izbrati delegate za takozvan "prvi kontinentalni kongres". Za to konvencijo je Jefferson sestavil spomenico vseh krivic, storjenih kolonijam s strani Angleske. Pogumno je izjavil, da dežela spada k onim, ki so jo naseli. Proglasil je tudi, da pravica do samovlaže je prirojena pravice vseh ljudi in da zato angleški parlament nima nikakr pravice napraviti zakone za Ameriko. Brez strahu se je postavil na stran kolonije Massachusetts, ki je prva morala trpeži radi svojega upora proti angleškemu zakonom. V tej spomenici se prvič rabi beseda "država" na mestu "kolonije". S tem proslavljenim dokumentom je Jeffersonovo ime naenkrat zaslovelo, bilo pa tudi postavljeno na črno listo onih, katere so hoteli pritrirati pred angleško sodiščem radi veleizdajstva.

Jefferson je bil izbran za člana prvega kontinentalnega kongresa, ki se je sestal leta 1775. V kongresu je mnogo manj govoril kot Washington ali Franklin, ali v odsekih je izvrševal ogromen vpliv vsled svojega obširnega znanja in razsodnosti. V velikem zgodovinskem letu 1776 je Virginija postavila vzgled vsem

drugim kolonijam, s tem da se je proglašila za neodvisno in neodvisno svojemu zastopniku v kongresu, naj predlaga, da se vse kolonije proglašajo za neodvisne. Potem je bil imenovan za načelnika odseka petorice, ki naj sestavi proglaš. Tako je Jefferson se pripravil enega izmed najslavnnejših dokumentov v svetovni zgodovini: Izjavo neodvisnosti. Dan, katerega je kongres sprejel izjavo, 4. julija, se je od tedaj vedno praznovan kot rojstni dan Združenih držav in največji ameriški praznik.

Jefferson je bil imenovan, da skupaj s Franklinom zastopa Združene države v Parizu, ali je redikional. Povrnli se je rajši v Virginijo, da zgradi državo. To je po Jeffersonovem naziranju pomenjalo nič manj kot zgraditi demokracijo v najbolj aristokratični izmed starih kolonij. Kajti v Virginiji so bili zakoni običaji in socijalno obiležje najbolj podobni onim monarhistične Angleške. Jefferson je hotel le pristno demokracijo. Najprej je izvojeval spremembu angleškega zakona o posebovanju zemlje. Najstarejši sin je vedno in brez izjem posedoval posestvo in tudi radi dolgov se tako posestvo ni moglo prodajati. Po dolgi borbi je demokracija zmaga proti tej fevdalni ustanovi. Postalo je svobodno, zapuščati ali prodajati zemljo komurkoli, in se je s tem preprečilo nakupovanje devetletne borbe s strani Jeffersona, predno je bila v Virginiji uvedena popolina verska svoboda. Izvedene so bile tudi druge važne liberalne spremembe glede državljanstva.

Vprašanje, ki je bilo najboljše njegovemu srcu, je bilo odpravljenje suženjstva. Predlagal je v kongresu, naj se po letu 1800 suženjstvo odpravi v obširni pokrajini Združenih držav, ki se je razteza do reke Mississippi. Da je tedaj uspel, bi lahko delala brkone pristedila dolgo in krvavo civilno vojno šest desetletij kasneje. Jeffersonov predlog je

tedaj propadel le za eno glas. Leta 1784 je kongres imenoval Jeffersona za opolnomočnega ministra v svrhu, da skupaj s Franklinom in Johnom Adamsom poskuši skleniti trgovinske pogodbe z evropskimi državami. Potem je ostal v Parizu kot ameriški poslanik.

Jefferson se je povrnil v Ameriko leta 1789 in je po Washingtonovem naročilu postal državni tajnik v novi vladi, ki je bila ustavljena po sprejetju federalne konstitucije. Predsednikov kabinet je tedaj sestojal le iz štirih članov, dočim jih je sedaj deset. Ni bilo tedaj mnogo sloge med četvorko ministrov. Secretary of the Treasury (finančni minister) je bil Alexander Hamilton, kako zmožen finančnik, ali človek, ki ni imel trdne vere v stalnost republike in ki je sprejel konstitucijo le kot kompromis.

Borba med Jeffersonom in Hamiltonom je pričela takoj. Oktobi njiju sta vzrastli dve politični stranki, ki trajata do tedaj naprej, dasi so se imena in načela teh strank spremenila v teku let. Jefferson je splošno smatrano kot ustanovitelj demokratične stranke.

Kaj pa so pravzaprav ta Jeffersonska stranka, na katera se ljudje še sedaj večkrat sklicujejo? Pred vsem je on verjetno pristno človeško enakost. Verjetno je, da rojstvo, olka, vzgoja in bogastvo ne dajejo nikomur pravice, da viada nad drugimi brez njihovega privoljenja. Rekel je nekoč, da je kmet dostikrat bolj sposoben za reševanje kakršega moralnega vprašanja kot marsikater profesor. Verjetno je tako globoko v moč javnega mnenja, da je rajši imel "časopise brez vladne poti vrednih časopisov". Jeffersonova ideja o vladni je bila, da mora biti vladna čim bolj enostavna in poceni. Davkov na bo malo! Zoperstavil se je proti nakopičevanju dolgov, ki naj jih plačajo prihodnje generacije, kajti "mravlji ne smejo vladati nad zemljo." Jefferson se je še bolj kot Washington bal militarističnega duha.

MOTOVILO

Spisal Ivan Cankar.

(Konec.)

Vzliknil sem s tako grekobnim glasom, da se je zbrala krog naču ljudi. Ozri se je in je prebjedel.

"Saj! Saj!... Kaj bi rad?"

Takrat sem iztegnil desnico in sem stopil korak nazaj.

"Rad? Kdaj je prijatelj prijatelja miločne prosi?"

Stopil sem k njemu ter sem mu stisnil roko tako toplo in krepko, da je zategnili ustna.

"Ne! Ne maram ti biti v nadlegu, ne v spopadu, ne v napoti! Sramujem se mladosti svoje, jaz se je ne sramujem! Kvišku drži tvoja pot, kvišku v solnce; moja drži v samoto! Zbogom, prijatelj, zbgom!"

In sem šel, podoba vseh brdkosti.

Drugi dan navsezgodaj sem se napotil k njemu. Ko me je ugledal, je odskočil tako prestrašen kakor na ulici in kakov pred gledališčem. Jaz pa sem se mu prijazno nasmehnil in sem mu ponudil roko.

"Pozabiljeno bodi, kar je bilo sinoč med nama!" sem rekel. "Raztgotila sva se malo, kaj bi tisto! Jeza prijateljska je kakor rosa, ki poživi in pomladni zeleno polje! Pogovoriva se s prisrčnimi besedami o zlatih dneh mladosti..."

Se predem sem dovršil to svoje lepo besedovanje, se je zgodilo nekaj čudnega. Moj prijatelj, ta gospok Mirko, je kleknil predme ter je povzdignil k meni sklenjene roke.

"Milost! Ne muči me, ne ubijaj me!"

Takrat sem odskočil jaz in sem bil nelzerno osupel. Ozri se po izbi ter sem ugledal na mizi steklenico vode in kozarec poleg. Brž sem natočil do roba.

"Pij, urno pij, prijatelj! Tudi čelo si omotči... Kako da ti je prisko tako nadomesta?"

Zgodilo se je nekaj še bolj čudnega. Prijatelj je planil kvišku, izbil mi je kozarec iz roke, nato me je zgrabil za ovratnik, oziroma za srajco ter je kričal, da so se duri stresale.

"Kanalja! Na dan z besedo! Kaj zahtevaš od mene? Kaj nameravaš z menoj? Govori, ali pa te zadavim pri tej priči!"

Ker je bil ob zadnji besedi izpustil moj ovratnik oziroma srajco, sem se okrenil ter sem šel brez besede in slovesa, podoba vseh brdkosti. Že daleč na ulici pa sem se domislil, da ni lepo, če se prijatelj na tak način loči od prijatelja, ter sem se vrnil.

Ko me je prijatelj ugledal, je molče omahnil na divan. Ves blid je bil. Z luhotnim korakom sem stopil k njemu ter sem se mu prijazno nasmehnil.

"Ne tako, ljube duša!" sem rekel. "Vez prijateljska ni temska mitka, tudi ne prepreca vrica..."

Odmahnil mi je z roko ter je izpregovoril s trudnim glasom.

tedaj propadel le za eno glas. Leta 1784 je kongres imenoval Jeffersona za opolnomočnega ministra v svrhu, da skupaj s Franklinom in Johnom Adamsom poskuši skleniti trgovinske pogodbe z evropskimi državami. Potem je ostal v Parizu kot ameriški poslanik.

Jefferson se je povrnil v Ameriko leta 1789 in je po Washingtonovem naročilu postal državni tajnik v novi vladi, ali je rajši v Virginijo, da zgradi državo. To je po Jeffersonovem naziranju pomenjalo nič manj kot zgraditi demokracijo v najbolj aristokratični izmed starih kolonij. Kajti v Virginiji so bili zakoni običaji in socijalno obiležje najbolj podobni onim monarhistične Angleške. Jefferson je hotel le pristno demokracijo. Najprej je izvojeval spremembu angleškega zakona o posebovanju zemlje. Najstarejši sin je vedno in brez izjem posedoval posestvo in tudi radi dolgov se tako posestvo ni moglo prodajati. Po dolgi borbi je demokracija zmaga proti tej fevdalni ustanovi. Postalo je svobodno, zapuščati ali prodajati zemljo komurkoli, in se je s tem preprečilo nakupovanje devetletne borbe s strani Jeffersona, predno je bila v Virginiji uvedena popolina verska svoboda. Izvedene so bile tudi druge važne liberalne spremembe glede državljanstva.

Kaj pa so pravzaprav ta Jeffersonska stranka, na katera se ljudje še sedaj večkrat sklicujejo? Pred vsem je on verjetno pristno človeško enakost. Verjetno je, da rojstvo, olka, vzgoja in bogastvo ne dajejo nikomur pravice, da viada nad drugimi brez njihovega privoljenja. Rekel je nekoč, da je kmet dostikrat bolj sposoben za reševanje kakršega moralnega vprašanja kot marsikater profesor. Verjetno je tako globoko v moč javnega mnenja, da je rajši imel "časopise brez vladne poti vrednih časopisov". Jeffersonova ideja o vladni je bila, da mora biti vladna čim bolj enostavna in poceni. Davkov na bo malo! Zoperstavil se je proti nakopičevanju dolgov, ki naj jih plačajo prihodnje generacije, kajti "mravlji ne smejo vladati nad zemljo." Jefferson se je še bolj kot Washington bal militarističnega duha.

Končno je Jefferson sklenil umakniti se za vedno od javnega življenja in povrniti se je v svoj Monticello. Toda njegova odnosnost od političnega torišča ni trajala dolgo. Dežela je potrebovala njegovo vodstvo. Navdihnil je rojake s svojimi ideali in politična stranka, ki jo je ustavil (avala se je tedaj republikanska stranka), je postalata tako močna, da je Jeffersonova imenova za predsedniškega kandidata od predsedniških volitv leta 1796. Njegov protikandidat John Adams je zmagal le z dvema glasovoma večino. Po statrem načinu predsedniških volitv je zmagal njegov protipartizan: "Upirati se proti tiranom je ugodati Boga." Ali morda se boljša karakterizacija tega ameriškega velikana je epigram, skrivn na njemu v čast, ki pravi: "Ljubil je knjige in učenost, ali ljubil je ljudi se bolj."

Jeffersonova dujevna delavnost ni prenehala do zadnjega trenotka življenja. Se zadnje leto pred smrtjo, ko je bil 83 let star, je zopet prečital velike strogarske drame v izvirnem jeziku. V enem izmed njegovih zadnjih pisem, pisem s tresočo roko ali z mladeničkim srcem, pravi prijatelju: "Vse oči so odprte ali se odpriajo k ljudskim pravicam. Mese Slovencev se niso rodile s sedli na hrbti niti ono malo privilegirance s škornji in ostrogami, da jih zahajajo po milosti božji." Jeffersonova pesem je nosil geslo "Upirati se proti tiranom je ugodati Boga." Ali morda se boljša karakterizacija tega ameriškega velikana je epigram, skrivn na njemu v čast, ki pravi: "Ljubil je knjige in učenost, ali ljubil je ljudi se bolj."

PRODA SE
svenadstropna, iz opeke zidanha, dve po štiri sobne stanovanja. Za ceno in drugo se oglašite pri lastniku na: 2851 So. Turner Ave., Chicago, Ill.—(Adv.)

NAZNANILO DELNIČARJEM
Slovenskega narodnega doma
Waukegan, Ill.

Cetrtletna seje delničarjev se vrši dne 18. aprila 1926, ob 2. uri po popoldne. Pridite val na sejo!

Za Slovenski narodni dom:

M. C. Warnek, tajnik. (Adv.)

NAROČNIKI POZORI

Znamenje (Mar. 31-1926) pomeni, da vam je naročnika potekla ta dan. Pomorite jo pravčano, da vam lista ne ustavimo. Ako lista ne projete, je mogoče ustavljena, ker ni bil plačan. Ako je valist plačan in ga ne prejmete, je mogoče ustavljena vseh napačnega naslova, pliche nam dopisanico in navedite star in novi naslov.

Nasi zastopniki so vse društveni tajniki in drugi zastopniki, pri katerih lahko plascate naročino.

Naročina za celo leto je \$5.00 in za pol leta pa \$2.50. Člani S. N. P. J. doplačajo za pol leta \$1.90 in za celo leto \$3.80.

Za mesto Chicago in Cicer za leto \$6.50, pol leta \$3.25, za člane \$5.30.

Za Evropo stane za pol leta \$4.00, za vse leto pa \$8.00.

Tednik stane za Evropo \$1.70. Člani doplačajo samo 50¢ za poštnino.

Naročino lahko tudi sami posiljete na naslov:

UPRAVNOST PROSVETA
2657 S. Lawndale Ave.

CHICAGO, ILL.

Agitirajte za "Prosveto"!

V JUGOSLAVIJO

vas odpravimo z največjim parnikom. Mi vam preskrbimo po vizum, izkaz o napisanju davka na vaše dohodke in dovoljenje za povratek nazaj v Ameriko. Naši zastopniki skrbijo za vas na potovanju. Mi zastopamo vse parobrodniške družbe in vas privimo s katerimkoli parnikom sami želite.

DENAR V JUGOSLAVIJO

pošljamo po najcenejši ceni in vsaka pošiljatev je izročena najkrajšem času. Prepricajte se!

KASPAR AMERICAN STATE BANK

1900 Blue Island Ave., vogal 19. ulice.

CHICAGO, ILL.

VARNA BANKA ZA VLOŽITEV, VAŠIH PRIHRANKOV.

DA SKUHAS DOBRO PI-
VO, PIŠI PO NAŠE
PRODUKTE.

Imamo valog slad, kmelj, sladke in vse druge potrošnine. Poskusite in se prepričate, da je doma pri nas kuhanje vedno le najboljši in najčistiji.

Grevorčin, stadičarjem in v pre-
dajalcem delavnicem doma primeren po-
met pri veljih narodilih. Pišite po
informacijah na:

FRANK OGLAR,
645 Superior Avenue, Cleveland, Ohio.

Agitirajte za "Prosveto"!

Krasen spomin je

Zgodovinska spominska S. N. P. J. knjiga

"AMERIŠKI SLOVENCI"

Knjiga je ilustrirana z nad 200 slikami, obsegajo 632 strani, je krasno trdo vezana v plavih platnicah in ima zlate črke besedilo na hrbtu, ter krasen zlat znak S. N. P. J. na sprednji platni. Sobretnje in sestre S. N. P. J. na drugi strani, knjiga je prvočrno delo in na finem Star English papirju tiskana